

Fenster

Finiestra Finestra

Preziadas e preziads collegas dals cussegls da scola

Punctualmain sin ch'il nov onn da scola cumenza, cumpara er la Fanestra annuala da l'ACSG che cuntogna danovamain infurmaziuns, rapports ed in'investa en nossa lavur en la suprastanza. Cun questa infurmaziun cuntinuada semestrila sco era las comunicaziuns ed ils documents sin nossa pagina d'internet www.sbgr.ch sperain nus da star en stretg contact cun tut ils cussegls da scola en noss chantun.

Sche Vus avessas interess da publitgar ina tema particular u er in'experientscha speziala ord Vossa scola, dai part a nus. Nus As mettain – tenor pussaivladad – gugent a disposiziun spazi en la Fanestra da l'ACSG. Savens fan gist las experientschas persunalas d'ina scola mirveglias als auters d'empruvar u d'introducir ina chaussa u l'otra. In dialog supplementar garantescha er in manaschi da scola animà e varià cun sias fassetas e particularitads.

Propostas, opiniuns sco er dumondas davart il feagl d'infurmaziun, davart la lavur da l'Associazion dals cussegls da scola u en general davart temas da la furmaziun èn bainvegnids tar nus! Nus essan sa chapescha er averts per critica constructiva. Vossas reacziuns, che quellas sajan positivas u negativas, ans rinforzan en nossas incumbensas. Cun Voss feedbacks avain nus ultra da quai la pussaivladad da pudair represchentar ils interess specifics da Voss cussegl da scola. As drizzai a noss secretariat: CCM, 7031 Laax, telefon 081 921 25 60, e-mail: ccm.martin@rumantsch.ch u direct a mai: Gabriela Aschwanden-Büchel, Via Calanda 23, 7013 Domat, telefon 081 633 25 08, e-mail: g.aschwanden@bluewin.ch. Grond engraziament per Vossa collavuraziun.

Jau As giavisch blera forza, elan, in grond orizont ed era la ruassaivladad necessaria per in nov onn da scola plain success!

ASSOCIAZIUN DALS CUSSEGLS DA SCOLA DAL GRISCHUN

Gabriela Aschwanden-Büchel
presidenta

Discurs cun il DECA

text: Gabriela Aschwanden-Büchel

Il discurs semestral cun cusseglier guvernativ Claudio Lardi ed il parsura da l'Uffizi per la scola populara ed il sport, Dany Bazzell, han er l'onn passà purtà discussiuns interessantas e bleras infurmaziuns. A chaschun da la seduta dal november 2005 ha in tema dominà la glista da tractandas, il "program fundamental scola grischuna 2010". La suprastanza da l'Associazion dals cussegls da scola è vegnida infurmada cumplessivamain ed a moda cumpetenta. La quantidad da las infurmaziuns è stada enorma. La suprastanza da l'Associazion dals cussegls da scola ha dentant gia lura fatg attent ch'i manchia ina glista da las consequenzas finanzialas per ils cussegls da scola. Tuttina essan nus stads da l'idea che l'entir pachet e la direziun saja endretga e buna, er sche nus avain exprimì dubis pertutgant intginas dumondas da detagl ch'èn anc da sclerir. A chaschun dals discurs il matg da quest onn avain nus anc ina giada pudì entrar sin il "pro-

gram fundamental scola grischuna 2010". Entant han ins pudì studegiar da bler material d'infurmaziun ed er communitgar posiziuns da differentas scolas e d'autras instituziuns. Ultra da quai han ins avant savens discutà dad aut e mintgantant er polemisa. Il Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient ans ha communitgà che las reacziuns vegnian resumadas en in rapport e che quel saja disponibel l'atun 2006. Nus ans legrain davart la trasparenza ed essan mirveglius sin quest rapport.

Tut en tut pon ins segir dir ch'ils discurs interessants – en spezial er concernent posiziuns cuntrarias – è ordvart impurtants ed er raschunavels. Els garanteschon betg il davos ina buna collavuraziun confidenta da tuts che han responsabladad en scola.

Il princip da clamar per infurmaziuns chantunalas

text: Gabriela Aschwanden-Büchel

En il sectur da la furmaziun datti adina puspè novaziuns e midadas. Mintgantant vegnan novaziuns e projects discutads uschè detagliadamain en la fasa da consultaziun ch'els svaneschan cun il temp ord ils chaus da las persunas pertutgadas directamain e perdan actualitad. Da temp en temp succedan puncts da revisiun pli pitschens bunamain senza esser remartgads. Las scolas realiseschan savens pir en ina situaziun concreta la midada. I po tuttavia dar che betg tut las reglamentaziuns che pertutgan la scola derivan dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient. In exempel è la nova reglamentaziun concernent il congedi da gravidanza (en vigur dapi il 1-1-2006) u la revisiun da l'ordinaziun davart tgira da dents per scolar.

Ina dumonda a chaschun da noss discurs semestral cun cusseglier guvernativ Claudio

Lardi e Dany Bazzell ha mussà che bleras leschas na pertutgan betg mo la scola. Consequentamain n'è betg adina mo in departament cumpetent per ina midada da lescha che pudess er avair ina influenza sin la scola. Ins ans ha dentant empermess che l'Associazion dals cussegls da scola vegnia – sche pussaivel – infurmada en cas da midadas da lescha che pertutgan explicitamain ils cussegls da scola. Cusseglier guvernativ Claudio Lardi ha dentant accentuà ch'il princip da clamar restia en vigur. Per quest motiv vulain nus As motivar da visitar regularmain sin la pagina d'internet da l'Uffizi per la scola populara ed il sport sut www.avvs-gr.ch. Ina buna e cumplessiva infurmaziun spargna er a Vus inquala surpraisa mal-empernaivla! Sa chapescha pudais Vus en cas da malsegirezzas er contactar directamain ils inspecturats da scola che vegnan segir e francugent a gidar.

Attests da lavur per magistras e magisters

text: Gabriela Aschwanden-Büchel

L'Associaziun dals cussegls da scola auda adina puspè d'attests da lavur per magistras u magisters che na correspundan betg dal tutfatg a la realitad respectivamain che na sa cuvran betg cun las referenzas rimnadas ed ulteriuras enconuschientschas sco per exempel il discurs d'engaschament. En spezial dovri se-gir e franc fin sentiment da rediger l'attest da lavur per ina magistra u in magister che n'ha betg adina adempli las spetgas da la scola pertutgada.

En general ston ins respectar il suandant: in attest da lavur sto esser formulà a moda clera, vardaivla e bainvulenta. Sch'ins na menziuna betg prestaziuns malas, in cumportament manglus, etc., discurren ins d'in silenzi qualifitgà. Constataziuns negativas duain ins mo numnar sch'ils eveniments èn stads characteristics per la relaziun da lavur. Sch'ins omettess percunter tut ils puntgs negativs na correspundess l'attest betg a la vardad. La persona che scriva l'attest stat numnadamein da principi bun per la vardaivladad da l'attest.

Mintgatant è ina conferma da lavur pli sincera ed er pli correcta envers tut ils pertutgads, quella na cuntegna numnadamein naginas valitaziuns.

Jau vi dentant er accentuar che difficultads cun ina magistra u in magister na ston betg esser programmadas ordavant er en in'otra scola. Forsa èsi simplamain betg stà la dretga piazza da lavur per ella u el. Forsa era la scola memia gronda, memia pitschna u la filosofia da la scola na correspundeva betg a quella da la magistra u dal magister. Er talas ponderaziuns na dastgan betg vegnir negligidas.

Per pudair discutir detagliadamain il tema cun Vus vegnin nus a recepir quel en in dals proxims moduls da scolaziun ed dar la pussaivladad da sa fatschentar cun las enconuschientschas la pli novas concernent la redacziun d'attests da lavur e lur consequenzas. L'infurmaziun correspudenta, nua e cura che quai vegn tematisà, retschavais Vus il pli tard en noss'ediziun da la purschida da scolaziun 2007.

Emnas cumpactas da franzos – in exempel concret or da las vals talianas

text: Corinne Arner-Semadeni

Atgnamain avev'jau telefonà l'entschatta matg or da tut in auter motiv ad Anni Giovannini, presidenta dal cussegl da scola dal stgalim superiur da la Bregaglia; cura ch'ella ha dentant menziunà las experientschas ordvart positivas da las emnas cumpactas da franzos ha quai gi in effect decisiv. Pliras giadas avev'jau gia udì da questa purschida da la promoziun da la lingua, saja quai tras l'Uffizi per la scola populara ed il sport, l'inspecturat u en discurs. L'exempel concret è dentant stà decisiv ed ha motivà da realisar emnas cumpactas da franzos.

Jau hai udì il suandant:

Avant dus onns ha il stgalim superiur a Stampa organisà per l'emprima giada in'emna cumpacta per il rom facultativ franzos, e quai a Leysin. Malgrà ch'jau era da principi persvasa da quest'experientscha, è il facit stà: in'emna è

memia pauc, l'alloschi communabel en scola impedescha l'immersiun linguistica.

La consequenza per l'onn da scola suandant è stà in urari cun trais empè da duas lecziuns emnilas per il rom facultativ franzos, quella giada dentant en cumpensaziun cun duas emnas cumpactas.

En collavuraziun cun la scola "Globe Trotter" a Hauterive, Neuchâtel, han ils otg scolars da la segunda e terza classa secundara passentà duas emnas en in mund cumpletamain franzos. Mintgin dad els ha chattà albiert tar famiglias ospitantas elegidas che han beneventà ils giuvenils ensemen cun il magister responsabel ed èn s'occupadas dad els durant las duas emnas, inclusivamain la fin d'emna.

L'instrucziun da franzos intensiva, adattada als basegns da la classa ha gi lieu la damaun (4 lecziuns cun in examen suenter las duas emnas). Il suentermezdi eran sport, visetas da museums ed excursiuns sin il program, ultra da quai han ils scolars realisà in film documentar d'ina ura davart lur experientschas a Neuchâtel.

Perquai ch'igl è stà in viadi fitg lung ha signur Gian A. Walter, magister dal stgalim superiur a Stampa, accompagnà ils scolars sin il viadi ed è stà preschent ils emprims dis per sa persvader che tut mondia bain. Il curs è crudà sin in'emna da scola ed ina da vacanzas.

In sguard sin il quint final mussa ch'ils custs per l'instrucziun, l'alloschi ed il program accompagnant èn gia cun mo otg scolars pli bass ch'ina lecziun emnila per onn da scola,

pertge il chantun sustegna las scolas cun ina contribuziun da 500.-- per participant ed emna cumpacta. La purschida sa basa sin in conclus da la regenza dals 14 da zercladur 2004. Las emnas cumpactas fissan planisadas durant las vacanzas da scola. L'inspecturat districtual gida il cussegl da scola a coordinar las emnas cumpactas.

Jau hai reagì immediatamain. Sin la glista da tractandas da la proxima seduta dal cussegl da scola era l'urari 2006/07 – mia proposta è pia stada clera, ed uschia dastgan noss siat scolars da la segunda classa secundaria da Mesauc accompagnar lur camarats da la Bregaglia l'avril 2007 a Neuchâtel. Segir e franc als spetga ina experientscha impurtanta ch'els na pudessan betg far en stanza da scola!

Retrospectiva sin la scolaziun per commembers dals cussegls da scola en il modul da basa

text: Gabriela Aschwanden-Büchel

Ils 18 da mars 2006 ha cumenzà a Cuir l'emprim modul da basa per commembers da cussegls da scola elegids da nov, e quai sut il titel "Jau sun elegida/elegì – ina sfida interesanta, er en temps agitads!" Lic. iur. Marco Wieland dal servetsch giuridic dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient ha introduci en las basas legalas. Suenter hai jau sco manadra da curs tematisà la planisaziun da scola, uraris, visetas da scola cun feedback sco er violenza e problems da drogas. Las participantas ed ils paricipants dal curs han elavurà cun agid d'exempels ord la pratica soluziuns u almain emprims pass per ina soluziun. Nus avain en spezial elegì temas fundamentals dal mintgadi da scola che na vegnan betg tematisads pli tard en in modul spezial.

Sin basa da la gronda dumonda ha l'Associaziun dals cussegls da scola purschì duas giadas il modul da basa. Domaduas giadas hai jau astgà lavurar cun ina gruppa ordvart motivada ed engaschada che m'ha facilità da surpigliar l'ierta dals inspecturats da scola che

han gea fin uss manà quests moduls da basa. Il modul da basa, che nus vegnin dal rest er a porcher en l'avegnir la primavera per novs commembers dals cussegls da scola, è la basa per ils differents moduls spezial annuals. Ultra da quai pussibilitescha el d'exercitar situaziuns cun agid d'exempels pratics, da barattar infurmaziuns ed ideas e dat era la schanza da stabilir contacts che pudessan avair in effect a lunga vista.

Singuls temas ston en l'avegnir forsa vegnir adattads als basegns actuals u vegnir preparads autramain, auters vegnan a restar vinavant. Qua avain nus basegn da Voss agid. Sche Vus essas da l'opiniun ch'in tschert tema duaja vegnir recepì en il modul da basa, scrivai en mintga cass quai a mai u al secretariat. Nus prendain gugent encunter Vossas ideas!

Tut en tut pudain nus segir guardar enavos sin in maletg positiv da quest emprim modul da basa. Quai conferman betg il davos er las bleras reacziuns positivas suenter ils dus dis da curs.

Retrospectiva sin la scolaziun per commembers dals cussegls da scola en ils moduls spezial

Text: Rosmary Gmür

Ils moduls spezial da la scolaziun per commembers dals cussegls da scola han sveglià bler interess. Las singulas occurrenzas èn mintgamai stadas occupadas. Ils participants han affirmà a la fin dal di ch'els prendian a chasa bler interessant ed impurtant. Quai avain nus d'engraziar en spezial a la referenta principala dr. phil. Ursina Kerle, docenta en il sectur pedagogia, Scol'aula da pedagogia GR Cuir, sco er a dr. phil. Chantal Müller. Ultra da quai è il barat d'opiniuns en las pausas vegnia apprezia da tuttas varts. Cusseglieras e cussegliers da scola han prendì la chaschun da barattar en ruaus lur ideas e da pudair profitar da las experientschas da las collegas e dals collegas.

Jau vi entrar qua en ils differents temas.

“Manar sco cussegl da scola” è sta il titel dal modul 1A. La referenta ha preschentà ils differents models da manar ina socla dals chantuns. Ella ha mussà la via dal model da manar biocratic a la direcziun tras leadership ed ha designà ils instruments da direcziun. Nus avain emprendì quant impurtant ch'igl è da definir finamiras e da fixar quels en scrit. “La rolla dal cussegl da scola en la direcziun da scola” hai gi num en il modul 1B. Nus avain vis che responsabladad po vegnir delegada. Plinavant avain nus emprendì da differenziar finamiras strate-

gicas ed operativas. La referenta ans ha er mussà ils instruments da direcziun per il mintgadi ed ha dà infurmaziuns davart las pussaivladads da controlling e d'evaluaziun. Sut il medem modul steva er il titel “Co duai nossa scola sa sviluppar?” Sco instrument da direcziun èn convegnas da finamiras impurtantas. Ins sto dumandar: Tge vulain nus cuntanscher e tge duai resultar? Betg d'emblidar è ch'ins sto pudair mesurar finamiras. Ellas ston vegnir formuladas uschia ch'ins po las cuntanscher sin differentas vias.

Modul 3A è s'occupà cun “communicaziun e process da gruppa”. La referenta ans ha preschentà furmas da communicaziun adattadas e constructivas ch'èn impurtantas en il cussegl da scola. Nus avain emprendì las reglas fundamentalas dal discurs e da reflectar l'agen cumportament en discurs. Ina part impurtanta dal di da curs è stà d'explitgar co ins transmitta novas malempernaiivlas. “Communicaziun e dumagnar conflicts” steva sur il modul 3B. Conflicts socials èn situaziuns da tensiun, en las qualas duas u pliras partidas ch'èn dependentas ina da l'autra emprovan da realisar plans ch'èn incumpatibels u paran d'esser incumpatibels. Las partidas èn conscientas da lur opposiziun. Sco er auters dis hai dà qua gieus da rollas che han mintgamai contribuì a la communicaziun vicendaivla.

Perspectiva sin la scolaziun per commembers dals cussegls da scola en ils moduls spezial

text: Rosmary Gmiir

Uss spetgan anc ils moduls 4A “Svilup dal personal” (02-09-2006) e 4B “Svilup da la scola” (11-11-2006). Il “sviluppar” il personal da scola cumenza cun publicar da la piazza, cuntinuescha en il discurs d’engaschament e l’introducziun en la lavur. La finala vali da manar cun ina incumbensa professiunala. Cun sviluppar il personal sviluppeschan ins natiralmain er la scola. Sco gia menziunà avain nus pudì far a chaschun da quests dis da scolaziun enconuschientschas nizzaivlas ch’ans faciliteschan il mintgadi sco persuna directiva. Perquai ans legrain nus sin la davosa part da la scolaziun.

La fin da l’onn vegnin nus ad evaluar ensemen cun ils responsabels da la Scol’aula da peda-

gogia ils moduls spezial ed a decider davart l’ulteriur proceder. A chaschun da la radunanza dals commembers vegnin pudain nus As orientar.

Avis

Jau sun persvasa pli che mai ch’igl è enorm impurtant per tut ils commembers da cussegls da scola da sa furmar supplementarmain. Las exigenzas da noss uffizi creschan adina e las pretensiuns da geniturs, uffants e magistraglia s’augmentan visiblamain. Mo sche nus essan à jour essan nus er capavels d’ademplier las pretensiuns da noss uffizi. Annunzias per ils moduls 4A e 4B èn vinavant pussaivlas tar il secretariat ACSG (www.sbgr.ch).

Invista en la lavur dal post da cussegliaziun

text: Martin Mathiuet

Il post da cussegliaziun per dumondas generalas da scola en il Center da cumpetenzza e management per cultura, lungatg e formaziun (CCM) a Laax è vegnì contactà l’onn 2005/06 35 giadas ed ha cusseglià durant radund 21 uras. Il temp da cussegliaziun total è pia sa sminuì in pau èn cumparegliaziun cun l’onn avant. Il temp da cussegliaziun è per gronda part i a donn e cust da la MGR.

Ils clients tematiseschan problems persunals, interumans e professiunals. Frappanta è la stancladad da la professiun / giavischs da s’orientar da nov da magisters e la malcuntenientscha dals cussegliers da scola / geniturs cun la lavur da magisters. Frappant è era ch’il post da cussegliaziun è vegnì contactà da na-commembers da la MGR. Quests magisters han

stui surpigliar sezs ils custs, tge che n’è per part betg vegnì chapì!

Singuls temas han pudì vegnir sclerids al telefon, tipics emprims discurs han cuzzà 1 ½ - 2 uras ed han pudì tschiffar pli u main il problem. Sin basa da quai èn vegnidas skizzadas pussaivladads d’agir. En intgins cas hans ins pudì recumandar ed intermediar persunas spezializadas. Deplorablamain hai er gi tranter las persunas che han tschertgà cussegl intgins grevs cas. Gist en quests cas sa mussi che grevezzas veglias vegnan savens runadas suenter sur onns e ch’i dat tuttenina in eclat. Deplorablamain han er quest onn singuls magisters en il chantun survegnì la desditga u il contract d’engaschaments n’è betg vegnì prolungà. In tal fatg chaschuna adina grond frust e stress. Il post da cussegliaziun stuess far miraclas en curt temp!

Occurrenz

text: Gabriela Aschwanden-Büchel

Sco gia menziunà en la rubrica “Perspectiva sin la scolaziun per commembers dals cussegls da scola en ils moduls spezial” purschain nus er quest onn chalendar anc dus moduls spezial, numnadain ils **2 da settember 2006** il modul 4A “Svilup dal persunal” ed ils **11 da november 2006** il modul 4B “Svilup da la scola”. Il secretariat prenda gugent encunter Voss’annunzia. Nus ans legrassan d’As dastgar beneventar en noss moduls spezial!

Ils **2 da november 2006**, allas **19.00 – 22.00 h**, ha lieu noss’occurrenza d’atun davart il tema “**refusa d’ir scola**” en la Scola professiunala artisanala a Cuir.

Adina dapli uffants refusan d’ir a scola – en spezial sin il stgalim primar. Quai fatg occupa ultra dals geniturs pli e pli er cussegls da scola, magisters sco er persunas spezialisadas ed ins senta ina tscherta maladezza en connex cun questa problematica. Perquai è l’Associaziun dals cussegls da scola sa decidida da s’occupar da quest tema e da discutir soluziuns pussaivlas.

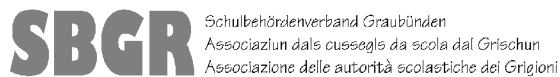
Mo sche las spetgas vicendaivlas ma era ils cunfins vegnan definids uschè cler sco pussaivel e sche las singulas persunas ch’èn involvidas pon sa fidar ina da l’altra èn soluziuns vairas e duravlas pussaivlas per l’uffant pertutgà. Il collavuratur da professor Allan Guggenbühl digl Institut per management da conflicts e mitodrama, Werner Graf, vegn a referir davart

quai tema. El vegn a dar paisa sin la pratica. Suentar in curta pausa suonda ina discussiun al podium cun differentas persunas spezialisadas – sche pussaivel er cun in magister pertutgà resp. geniturs pertutgads. Fin la fin da la redacziun ha dr. med. Mario Wolf, schefmedi da la chasa da terapia Fürstenwald, gia confermà ch’el vegn a sa participar. Ina dumonda tar il DECA per ina represchentanza ord l’inspecturat da scola ed il servetsch psicologic da scola è anc averta.

Sa chapescha vegnì Vus er ad avair la pussaivladad da tschentar dumondas als participants dal podium. Nus ans legrain sin ina discussiun interessanta e speranza er efficazia.

Perquai che quest tema occupa tant ils cussegls da scola sco er direcziuns da scola e la magistraglia, avain nus er avert noss’occurrenza d’atun per quest circol da persunas. Nus avain plaschair d’ina buna participaziun a quest’occurrenza d’atun interessanta. La contribuziun a las spesas importa fr. 10.-- per persuna.

Ils **3 da favrer 2007** ha lieu nossa **radunanza ordinaria dals commembers** a Cuir. Il program detaglià cun il talun d’annunzia vegnì Vus a retschaiver pli tard.

Avais Vus dumondas...
...in problem da scola...?

ScolarAs, geniturs, cussegls da scola, magistras/magisters...
Nus As gidain!

Ans telefonai simplamain!

Noss post da cussegliaziun communabel
per dumondas da scola generalas è qua per Vus.

CCM
Martin Mathiuet
Via principala 42
7031 Laax
tel.: 081 921 25 68
fax: 081 921 25 70
ccm.martin@rumantsch.ch